

Svårt att rekrytera flygstridsledare

Det råder brist på flygstridsledare, en nyckelbefattning som är avgörande för flygvapnets totala kapacitet. Ökade rekryteringsinsatser ska råda bot på bristen.

En nyhet är att man kan ansöka om utbildningen direkt efter militärhögskola – oavsett försvarsgrenstillhörighet.

AV PETER LIANDER

Flygstridsledarna tillhör en av flygvapnets absoluta nyckelgrupper. Utan denna personalkategori blir det nämligen inga insatser med jaktflyg.

Ändå är det ett yrkeskategori där det råder personalbrist. Därför sker nu en förnyad satsning på rekrytering och utbildning.

En nyhet är att det blir möjligt att påbörja utbildning till flygstridsledare direkt efter Militärhögskolan. Detta utan att behöva ha tidigare erfarenhet från området stridsledning- och luftbevakning (Stril).

Just Stril-erfarenheten har under decennier varit ett absolut krav för att man ska kunna bli flygstridsledare. På senare år har detta krav minskat i betydelse och det är numera öppet för alla officerare inom Försvarsmakten att ansöka till denna exklusiva utbildning.

Ett sätt att öka rekryteringen är att försöka intressera de som sökt och blivit godkända för pilotutbildning, men som inte lyckats hävda sig i konkurrensen om de få utbildningsplatserna på Flygskolan.

Återstår att se utfallet av det, men generellt sett har rekryteringen till flygstridsledaryrket hittills gått trögt, trots att de ändrade grundkraven på ett markant sätt ökar rekryteringsbasen. Och förhoppningarna om en utökad rekrytering är stora, vilket är förstärkt när man inser hur stor personalbristen är.

– Antalet vakanser bland flygstridsledarna motsvarar cirka en tredjedel av dagens behov, säger kapten **Lars Nilsson**,

som är kurschef för den pågående flygstridsledarutbildningen som genomförs vid Stridslednings- och luftbevakningsskolan (StriLS) vid F 20 i Uppsala.

Lars Nilsson nämner också att det sker en generationsväxling bland flygstridsledarna. Många som varit med länge pensioneras eller övergår till centrala staber och det har skett en rejäl förnying i kåren.

Övar i simulator

Totalt tar utbildningen till flygstridsledare mellan 16 till 18 månader. Under det första året sker utbildningen vid StriLS, medan kursen avslutas med ett praktiskskede vid respektive flygförband. Där sker även den slutliga utcheckningen, som ger behörighet att tjänstgöra som flygstridsledare.

När Lars Nilsson beskriver resultatet av tidigare rekryteringsansträngningar framträder en dyster bild. Förra året genomfördes ingen utbildning alls och till den pågående kursen räckte inte antalet sökande som klarade testerna till att fylla upp de 14 tillgängliga elevplatserna. Därför är det endast sju elever i den grupp elever som påbörjade sin utbildning i januari.

Kursen är uppdelad i ett antal block, där de första halvåret ägnas att lära flygstridsledningens grunder och att leda genom tal-kommunikation.

Ett uppskattat inslag i början av kursen är den vecka med flygning som passagerare i SK 60 vid F 17 i Ronneby. Målet med flygning är att eleverna ska få en uppfattning om hur piloterna upplever en

flygstrid, visa på olika anfallsmetoder och flygstridsledarens inverkan på förloppet.

Men den största delen av kurstiden tillbringas i en simulator för flygstridsledning, i dagligt tal kallad TAST. Det är den ena av två simulatortyper som används vid F 20. Den andra är StricS, simulatorm till det nya ledningssystemet StriC.

I jämförelse med StricS är TAST av enklare karaktär, men har erforderlig kapacitet för att eleverna ska kunna öva flygstridsledningsmoment via tal. StricS används i kursens senare delar, då information ges till olika enheter via digitala kommandon som knappas in via tangenter på StriC-positionen.

TAST är en datoranläggning som är uppdelad på sju så kallade domäner, arbetsstationer, där eleverna tillsammans med respektive handledare kan öva oberoende av varandra.

Arbetsstationerna är placerade i ett stort rum med dämpad belysning, och inrymda i små bås som markeras av vanliga kontorsskärmar.

Vid varje arbetsstation finns två stora bildskärmar av standardtyp. På den vänstra presenteras en kartbild med olika typer av luftrum utmärkta. Här ses även de flygplan som förekommer i de aktuella området.

Flygplanen och dess flygvägar styrs från särskilda operatörsplatser som finns i en annan del av rummet. Normalt svarar en operatör, som kan vara en flygstridsledarelev, för framförandet av både målet och jaktflyget. Eventuellt civilt flyg som

▶▶▶ vanligtvis förekommer, styrs av lärare som sitter vid en annan operatörsplats.

Kommunikationen mellan flygstridsledareleven och "piloterna" sker via "radio", dvs via en intern kommunikationsanläggning.

I TAST läggs mest tid på att lära eleverna att leda jaktflyg mot målet genom så kallat direkthanfall, DL. Det innebär att målen anfalls framifrån inom en sektor som på fackspråk kallas 120 – 180, med syftning på de yttersta vinklarna inom anfallssektorn som anfallet kan genomföras inom.

En annan anfallsmetod är det traditionella kurvanfallet, KL, som sker genom att jaktflyget leds in till en position bakom målet. Det är en metod som härstammar från Draken-epoken, men som till viss del ännu är gångbar.

En annan anledning till att dagens flygstridsledare måste behärska KL-metoden, är att den används när man i övningsssyfte behöver etablera målförband i kolonnformationer.

Många lärare

Under simulatorövningarna har varje elev en egen lärare som ständigt kan följa de olika förloppen. Direkt efter varje övningspass kan sedan eleven och läraren tillsammans gå igenom olika moment.

Vid behov kan läraren också ingripa redan under enskilda övningsmoment. Det är möjligt att backa ett förlopp och förklara skeendet eller påvisa alternativa tillvägagångssätt.

Lärarna som tjänstgör på kursen är alla aktiva flygstridsledare på sina respektive hemmaförband, men lånas in till F 20. Lars Nilsson har varit flygstridsledare i tio år och arbetar normalt vid F 17:s stridsledningcentral utanför Hässleholm.

Rollen som flygstridsledare är svår och det är också en krävande utbildning, vilket gör att det behövs många lärare. Ändå är det inte säkert att alla elever som antas till kursen klarar den med godkänt resultat.

– Nej, säger Lars Nilsson. Tyvärr är det vanligt att vi tvingas avskilja någon elev ur varje kurs. Men det jobbas även med att förbättra antagningstesterna, för målet är att alla elever som antas ska bli godkända.

Utöver de rent personliga konsekven-

Fänrik Jesper Kannius (närmast) tillsammans med instruktören kapten Nicklas Bergman (t v) vid stridsledningssimulatorn vid F 20 i Uppsala. Kadett Johan Bergqvist följer deras arbete.

serna för den elev som kuggas, handlar det naturligtvis om pengar. Kostnaden för att utbilda 14 flygstridsledare budgeteras till cirka två miljoner kronor.

Efter det omfattande simulatorskedena i TAST och StricS är det dags att övergå till att under ett praktiskskede leda verkliga flygplan under formella övningar. Det sker under överinseende av en erfaren flygstridsledare som från "baksits" följer

hela skeendet, samt är den som har det flygsäkerhetsmässiga ansvaret för stridsledningen.

Praktiskskedet är det som påverkar den totala utbildningens längd. Den dimensionerande faktorn är hur mycket flygning det aktuella förbandet förmår att producera. Som snabbast kan de nya flygstridsledarna bli klara efter totalt 16 månaders utbildning.

Kapten Lars Nilsson är kurschef för flygstridsledarutbildningen vid F 20 i Uppsala.